

ΚΙΝΗΣΗ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ

Δ Ι Ο Ι Κ Ο Υ Σ Α Ε Π Ι Τ Ρ Ο Π Η

www.kipan.gr

kipan.gr@gmail.com

14 Ιουνίου 2022

Δ Ε Λ Τ Ι Ο Τ Υ Π Ο Υ

Θέμα: Για το νομοσχέδιο. «Νέοι ορίζοντες» ή στασιμότητα;

Τα κύρια σημεία της κριτικής μας για τα θέματα διοίκησης και σπουδών. Ειδικότερη παρουσίαση με αναφορά σε λεπτομέρειες και συγκεκριμένα άρθρα προβλήθηκε σε ανοικτή διαδικτυακή εκδήλωση που διοργάνωσε η ΚΙΠΑΝ στις 8/6.

Το νομοσχέδιο του Υπουργείου Παιδείας «Νέοι Ορίζοντες» που τέθηκε στη διαβούλευση ορθογών είναι τεράστιο σε όγκο και υπερβολικό σε λεπτομέρειες, ενώ ο διαθέσιμος χρόνος είναι ανεπαρκής για μία ουσιαστική συμβολή στη **διαβούλευση**. Οι ολιγοήμερες επείγουσες προθεσμίες για έκφραση γνώμης στα ακαδημαϊκά όργανα καθιστούν τη **διαδικασία τυπική και πρόσφορη μόνο για αποσπασματική ή γενικόλογη κριτική**.

Το υπουργείο εμφάνισε το νομοσχέδιο με μεγάλη καθυστέρηση, μετά από τρία χρόνια και προς το τέλος της κυβερνητικής θητείας, γεγονός που δίνει **περιορισμένες πιθανότητες στην εφαρμογή του νόμου** και την έκδοση εφαρμοστικών και ερμηνευτικών διατάξεων χωρίς ανατροπές. Άλλωστε, η τωρινή και οι προηγούμενες κυβερνήσεις έχουν αλλάξει ακόμη και ρυθμίσεις που οι ίδιες εισήγαγαν ή τροποποίησαν (με χαρακτηριστική μία που και τώρα συγκεντρώνει τα πυρά της κριτικής, την εκλογή και θητεία των πρυτανικών αρχών).

Στο προηγούμενο διάστημα το υπουργείο νομοθετούσε αποσπασματικά, ακόμη και με τροπολογίες, και τώρα, πέρα από τις νέες ρυθμίσεις για τη διοίκηση και τις σπουδές, επαναλαμβάνει την ισχύουσα νομοθεσία προσθέτοντας πλήθος λεπτομερειών, σε μία προφανή προσπάθεια **να δοθεί η εντύπωση παραγωγής έργου και η εικόνα ενός ολοκληρωμένου νόμου-πλαίσιο**.

Ωστόσο, το νομοσχέδιο **δεν καλύπτει μία βασική προϋπόθεση**, την οποία κατ' επανάληψη τονίζουμε: **οι αλλαγές στην εκπαίδευση πρέπει να εντάσσονται σε μακροπρόθεσμο σχεδιασμό και να διασφαλίζονται με συγκλίσεις και συναινέσεις**. Αντίθετα, το υπουργείο εκώφευσε στα αιτήματα της ΠΟΣΔΕΠ για ανοικτή και ευρεία διαβούλευση, ιδίως επί εκείνων των ρυθμίσεων που είναι καινοφανείς ή προκάλεσαν δυστοκία. Χωρίς να έχει δημιουργήσει συνθήκες αποδοχής, προβλέπεται ότι από τον επόμενο υπουργό θα επαναληφθεί το διαδοχικό ράβε-ξήλωνε στο νομοθετικό πλαίσιο της τελευταίας δεκαετίας.

Τα πανεπιστήμια πρέπει να διέπονται από έναν **λιτό νόμο-πλαίσιο** που θα καθορίζει μόνο τα κεντρικά θέματα λειτουργίας και διοίκησης, ενώ θα κατοχυρώνει και θα εμβαθύνει το αυτοδιοίκητο των ιδρυμάτων. Τα ιδρύματα είναι υπεύθυνα να εξειδικεύουν τις γενικές διατάξεις, μέσα από τους οργανισμούς και τους εσωτερικούς κανονισμούς, που θα λαμβάνουν υπόψη την ιδιαιτερότητα κάθε ιδρύματος και τους στόχους που αυτό θέτει. Απέναντι στην ομοιόμορφη ισοπέδωση εμείς αντιπροτείνουμε την ανάδειξη της ιδιαιτερότητας και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων κάθε ιδρύματος, που θα προσελκύει φοιτητές και αξιόλογο ακαδημαϊκό προσωπικό και θα αποτελεί πυλώνα ανάπτυξης στην περιφέρειά του.

Η αλλαγή του τρόπου διοίκησης, με μονοπρόσωπα όργανα που δεν εκλέγονται απευθείας, δεν αποτελεί προοδευτική μεταρρύθμιση, δεν αντιμετωπίζει χρόνιες στρεβλώσεις, δεν ανοίγει «νέους ορίζοντες», αλλά συντηρεί τις υπάρχουσες παθογένειες και τις πελατειακές σχέσεις.

Το νέο σύστημα διοίκησης ακολουθεί ένα **συγκεντρωτικό πρυτανοκεντρικό μοντέλο**, στο οποίο κυριαρχεί ο πρύτανης, που είναι και πρόεδρος του Συμβουλίου Διοίκησης. Και παρότι ανατρέπονται οι δεδομένοι συσχετισμοί (γεγονός που εξηγεί πολλές αντιδράσεις από συντηρητικές πανεπιστημιακές δυνάμεις, οι οποίες εστιάζουν στη επιλογή - εκλογή του πρύτανη και όχι στις αρμοδιότητές του ή το ρόλο του Συμβουλίου Διοίκησης), η εξουσία του παντοκράτορα πρύτανη δεν εξισορροπείται με θεσμικά αντίβαρα.

Το Συμβούλιο Διοίκησης, με υπερσυγκέντρωση αρμοδιοτήτων, δεν βελτιώνει τη διαφάνεια, τη λογοδοσία ή την αποτελεσματικότητα. Αποτελεί ένα **οιονεί πρυτανικό συμβούλιο**, που εμπλέκεται στην καθημερινή διοίκηση, κάτι που θα επιφέρει σύντομα την αδράνεια των εξωτερικών μελών και θα αποδώσει τον έλεγχο της λειτουργίας του σε λίγα εσωτερικά μέλη. Δεν υπήρξε αποτίμηση των Συμβουλίων Ιδρύματος του Ν.4009, και δεν αξιοποιήθηκε η προηγούμενη εμπειρία. Το **Συμβούλιο Ιδρύματος – όχι Διοίκησης**, έχει νόημα ως θεσμός όταν εισάγεται ως διακριτός πόλος, με αρμοδιότητα εποπτείας, χάραξης στρατηγικής του ιδρύματος, εξωστρέφειας και διασύνδεσης με ευρύτερους αναπτυξιακούς στόχους και την εθνική στρατηγική για την εκπαίδευση και την έρευνα.

Το νομοσχέδιο θίγει και **περιορίζει την αυτοδιοίκηση**, όχι με τον τρόπο εκλογής του πρύτανη, αλλά **με την υπερρύθμιση, που δεν αφήνει στους οργανισμούς των ιδρυμάτων περιθώριο ευελιξίας**. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ κατά το Σύνταγμα η αυτοδιοίκηση ασκείται μέσω του οργανισμού, ο οργανισμός στο νομοσχέδιο αναφέρεται στο 24^ο κεφάλαιο (άρθρο 206), και αφορά μόνο το οργανόγραμμα της διοίκησης, καθώς τα υπόλοιπα ρυθμίζονται, ως μη όφειλε, από τον ίδιο τον νόμο.

Με τη συγκεντρωτική και υπερρυθμιστική λογική επιβάλλει άκαμπτα και ισοπεδωτικά τις **ίδιες ρυθμίσεις και απαιτήσεις**, από τα μέλη Συμβουλίου και Συγκλήτου μέχρι τις μονάδες και τις επιτροπές, **ανεξάρτητα από το μέγεθος** και τις ιδιαιτερότητες (όπως η πολυεδρικότητα) των ιδρυμάτων.

Στα θέματα των σπουδών, διευρύνονται τα προγράμματα και **πολλαπλασιάζονται με προχειρότητα οι τύποι των πτυχίων** εν κενώ, χωρίς πρόβλεψη για τις επιπτώσεις στις επαγγελματικές προοπτικές. Τα νέα προγράμματα, είτε «εφαρμοσμένων επιστημών» τριών και μισό ετών, είτε διπλά πτυχία κλπ., εισάγονται χωρίς προϋποθέσεις για μελέτη αναγκών, εκπαιδευτικό σχεδιασμό, σύνδεση με επαγγελματικά δικαιώματα και με την αναπτυξιακή συμβολή. Ιδίως η διάταξη για τα «*Τμήματα εφαρμοσμένων επιστημών και τεχνολογίας*» είναι αόριστη και εντελώς πρόχειρη, ενώ το διαρθρωτικό πρόβλημα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που υπάρχει μετά την κατάργηση των ΤΕΙ, δεν αντιμετωπίζεται με τέτοια προγράμματα εντός των πανεπιστημίων.

Δεν προβλέπονται οι απαραίτητοι πόροι (π.χ. για κινητικότητα, πρακτική άσκηση) και νέες θέσεις προσωπικού, ενώ η νέα οργάνωση προπτυχιακών σπουδών παραβλέπει ότι **πολλά τμήματα πλέον δεν έχουν ικανό αριθμό ΔΕΠ** για να υλοποιήσουν ένα μόνο ποιοτικό πρόγραμμα σπουδών, πόσο μάλλον να τρέχουν και δεύτερο ή μεταπτυχιακά. Παράλληλα, εισάγοντας νέες προσωρινές κατηγορίες διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού, που θα χρηματοδοτούνται από ίδιους πόρους και ερευνητικά έργα, αυξάνει την πολυτυπία του προσωπικού, με επιπτώσεις στην ακαδημαϊκή συγκρότηση του πανεπιστημίου. Στα θέματα εκλογών και εξελίξεων των μελών ΔΕΠ οι ρυθμίσεις δεν διασφαλίζουν τις διαδικασίες από μεροληπτικούς χειρισμούς, ιδίως όταν ορίζονται Μητρώα γνωστικών αντικειμένων και εκλεκτόρων ανά Τμήμα και όχι ενιαία πανελλαδικά.

Η αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου, πέρα από την απαραίτητη αύξηση του μόνιμου διδακτικού προσωπικού, συνδέεται και με το επίπεδο των αποδοχών, που είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Το νομοσχέδιο διατηρεί την στασιμότητα των μισθών του προσωπικού, ενώ είναι χωρίς αντίκρισμα και μόνο για τις εντυπώσεις η αύξηση που δίνεται στο πλαφόν πρόσθετων αμοιβών από έργα ΕΣΠΑ.

Πρέπει επιτέλους να συμμορφωθεί η πολιτεία με την απόφαση του ΣΤΕ για **αξιοπρεπείς αποδοχές**, με άμεση και σημαντική αύξησή τους. Παράλληλα, οι πρόσθετες αμοιβές από ερευνητικά έργα θα πρέπει να φορολογούνται αυτοτελώς με σταθερό ποσοστό (20%), ώστε να μην είναι και η φορολογία, δίπλα στην υπέρμετρη γραφειοκρατία, αντικίνητρο για την διεκδίκηση χρηματοδότησης ερευνητικών προγραμμάτων.

Το νομοσχέδιο περιλαμβάνει πλήθος διατάξεων που ήδη ισχύουν, και νέες ρυθμίσεις, που κάποιες είναι θετικές, ενώ άλλες είναι προβληματικές ή ανεφάρμοστες. Η καθυστερημένη νομοθετική πρωτοβουλία, με ένα **υπερ-νομοσχέδιο που διαμορφώθηκε χωρίς διάλογο** και ταυτόχρονα προωθείται βιαστικά για ψήφιση, δεν διασφαλίζει τη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου, αλλά μάλλον συντηρεί τις υπάρχουσες παθογένειες και τη στασιμότητα, που πρέπει να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά προκειμένου να εκπληρώνει το ελληνικό πανεπιστήμιο την αποστολή του.

Είναι απαραίτητο να δοθεί ικανός χρόνος για δημόσια επεξεργασία, σε οργανωμένο διάλογο με χρονοδιάγραμμα, ανάμεσα στο υπουργείο, τα πανεπιστήμια και τα κόμματα της Βουλής, ώστε να αντιμετωπιστούν οι βάσιμες αντιρρήσεις και να διαμορφωθεί ένα νομοθέτημα ευρείας συναίνεσης.

Επισημαίνουμε τέλος, για τη δημόσια συζήτηση που διεξάγεται, ότι η γενίκευση και προβολή μόνο των θετικών ή μόνο των αρνητικών πλευρών του ελληνικού δημόσιου πανεπιστημίου δίνει μία διαστρεβλωμένη εικόνα και δεν εξυπηρετεί την υπόθεση της αναβάθμισης του πανεπιστημίου και όλης της εκπαίδευσης γενικότερα, υπόθεση που αποτελεί εθνικό ζήτημα και ως εκ τούτου πρέπει να συνθέτει ιδεολογικές διαφορές αντί να υποτάσσεται σε κομματικές διαμάχες.

**ΔΙΟΙΚΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ της
ΚΙΝΗΣΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ**